

ČÁST PRVNÍ

Svobodný život

Ve svých jedenácti letech jsem sama od sebe nikdy neuběhla ani metr.

V mém životě běh neexistoval. Představoval pro mě něco nudného a namáhavého, něco, k čemu mě nutili ve škole.

Zájem se probudil, když mi jednou zavolala kamarádka z dětství, jestli bych s ní nechtěla běžet stockholmskou Dámskou míli. Ta výzva ve mně uvedla cosi do pohybu.

Můžu to přece vyzkoušet, pomyslela jsem si a vyhrabala nějaké tréninkové oblečení.

Kamarádka mi při závodu utekla docela záhy. Na osmém kilometru jsem byla k smrti vyčerpaná a nohy mi doslova hořely. Ale když jsem dobíhala mezi napnutými stuhami v cílové rovině, všechno ve mně jávalo. Všude kolem stály usmívající se ženy s planoucími tvářemi. Energie těch žen a jejich běhu byla ohromně nakažlivá. A koneckonců se mi to vlastně i líbilo.

Týden nato jsem odjela do přírodního areálu Lida v Tullinge a uběhla patnáct kilometrů. Příšerné! Pálila mě lýtka, ale nečekaná požitka všechno překonal. Nasávala jsem vůni popadaného borového jehličí a sledovala ptáky, jak se připravují na odlet, než nastane podzim. Když jsem se vrátila domů, byla jsem se sebou nesmírně spokojená. Moje nohy, patnáct kilometrů! Ty jo!

Následující dny mi celé tělo hlásilo, jaké výzvě jsem se vystavila, a s rozkoší jsem ohýbala a otáčela klouby a vnímala bolest.

Tehdy jsem ještě neměla tušení, že se pro mě běh stane lékem a základem nového života. Moje dosavadní kočovnická práce, která se na mě vůbec nehodila, mě přiváděla do deprese a frustrace. Vedle nepohody v práci jsme se zároveň s mým mužem snažili o dítě. Neúspěšně. Mozek začal stávkovat a tělo se hroutilo. Několik měsíců poté, co jsem vyhořelá odešla na nemocenskou, mi má

životní láska oznámila, že už se mnou nechce žít. Těžce mě to zasáhlo. Co se mi vlastně vůbec v životě podařilo, když nezvládám svoji práci, nemůžu otěhotnět a k tomu mě opustí muž?

Běh mi pomohl životní krizi překonat. Když jsem se začala zotavovat z deprese, kterou způsobilo obrovské vyčerpání, poprvé po dlouhé době jsem při svých běžeckých výpravách začala zakoušet okamžiky štěstí. Přihlásila jsem se na Stockholmský půlmaraton a zážitek z toho byl úchvatný. Půl roku nato, když se už rozvod stal skutečností, jsem běžela svůj první maraton a byla opojená štěstím, jak bych nikdy nevěřila. Běh měl pak taky vyplnit prázdnotu po dětech, se kterými jsem počítala, ale nikdy nepřišly.

Díky běhání jsem poznala sama sebe. Uživala jsem si toho, že se hýbu, a všimla jsem si, že když druzí začínají odpadat, mně se to začíná hodně líbit. Pochopila jsem, že mě nohy můžou zanést na místa, kde jsem nikdy dřív nebyla, i když se jedná jen o cesty kolem dokola po stockholmských parcích a přírodních areálech, a že z vlastního dobrodružství, kdy neznám cíl cesty, mě příjemně mrazí po těle. Při běhu jsem mohla věnovat spoustu času sama sobě, a tak jsem měla příležitost přemítat o své existenci – a když jsem měla chuť, nechat myšlenky odpočívat.

Po svém prvním maratonu jsem zatoužila běžet ještě delší trať a začala jsem si o tom číst. Všechno, co je delší než maraton, se nazývá ultra, přičemž se běhá na čas nebo na vzdálenost. V případě běhu na čas účastníci běhají stále dokola po vymezené dráze, a když zazní konečný signál, vyhrává ten, kdo urazil nejdelší vzdálenost za čas, na který se přihlásil. Může to být jedna, šest, dvanáct, dvacet čtyři, čtyřicet osm nebo sedmdesát dva hodin. Nejklasičtější je šestidenní běh. Dálkový běh bývá dlouhý nejčastěji padesát nebo sto mil, což odpovídá zhruba osmdesáti, respektive sto šedesáti kilometrům.

Chtěla jsem to vyzkoušet, ale které schéma si zvolit? Nejvíc se nabízelo běžet na čas – při tom se běžci drží stejné dráhy a mohou snadno vystoupit, pokud už je to pro ně příliš náročné anebo se třeba zraní – ale na to jsem si ještě netroufala. A tak jsem se rozhodla, že budu jen podporovat svoji kamarádku Emelii, která se chystala na čtyřiadvacítku, a uvidím, kolik stačí uběhnout ona. A dostal se zážitek, který mi otevřel dveře do úplně jiného světa.

V ultrakultuře jsou vítáni všichni – ženy, muži, i ti s nadváhou a staří – a každý z běžců, s nimiž jsem se setkala, prožíval závod svým osobitým způsobem.

Ti elitní běželi nepřetržitě celých čtyřadvacet hodin, minimalizovali dokonce i zastávky na záchod. Jiní si dopřávali dlouhé pauzy, sedli si, aby pojedli banán, nebo si na zem rozložili karimatku a na několik hodin se prospali. Na jednom závodě jsem viděla dokonce sedmiletého chlapce jménem Arvid. Uběhl jedno kolo, nechal se obejmout svou maminkou, uběhl další, zastavil se a dal si přestávku na palačinku, a běžel další dvě kola. A zase odpočíval.

Při mnoha klasických závodech na vzdálenost, například při maratonu, není neobvyklé, že se diváci, a někdy dokonce i organizátoři sbalí a odejdou dřív, než do cíle dorazí poslední soutěžící. U ultraběhů je to jinak. Tady je samozřejmě opěvován vítěz, ale také ten, kdo doběhne poslední. Jeho či její nasazení je minimálně stejně velké, někdy i větší, jelikož takový člověk má za sebou víc hodin běhu. Stává se, že poslední závodník bývá v cíli přivítán ohňostrojem.

Byla jsem doslova posedlá. Sedm měsíců poté už jsem se čtyřadvacetihodinového běhu zúčastnila sama. Když zazněl startovní výstřel, ztratila jsem hlavu a pomyslela si: To tady jako budu běhat kolem dokola po čtyřsetmetrové dráze celý den a noc? Zároveň mi to připadalo jako luxus. Čtyřadvacet hodin, které mám jen sama pro sebe! Smím si dělat, co chci – poslouchat hudbu, mluvit s ostatními, ponořit se jen do vlastních myšlenek.

Běháním jsem také získala mnoho přátel. V první řadě jsem se seznámila s Carinou Borénovou. Na dlouhé trati v Täby 2010 jsme sedmdesát kilometrů běžely společně a od té doby jsme nerozlučné kamarádky. Našla jsem svého partáka v dobrodružství. Běhaly jsme spolu, smály se, potily se a brzy jsme zorganizovaly běžecký víkend pro švédské ultraběžce, kam byl pozván i jeden profesor z Jižní Afriky a kde jsme jedli, seznamovali se navzájem, povídali si a pochopitelně běželi. To Carina mě také podporovala, když jsem se na prahu čtyřicítky pokoušela opatřit si dítě vlastní cestou. Na otce svých budoucích dětí jsem čekala několik let a nakonec jsem pochopila, že mě nenajde včas, a tak jsem na jedné kodaňské klinice podstoupila tři oplodnění ze zkumavky. Když pokus proběhl, seděly jsme vždycky u Cariny doma a ládovaly se zákusky. Nakoupila ubrousky s dětskými motivy, aby náš mejdan dostal správnou atmosféru a abychom vajíčko popostrčily. Carina taky neměla děti, a pokud bych já otěhotněla, deset dní otcovské dovolené by si vybrala ona a byla by druhou matkou, tak jsme se domluvily. Zároveň jsme se připravovaly na náš první dlouhý běh. Pokud by se dítě nepoštětilo, chtěla jsem mít i něco jiného, na co bych se těšila,

a Carina si přála zažít něco vzrušujícího. Volba padla na běh z Turecka k nám domů do Švédska. Na této trase, to znamená Turecko, Bulharsko, Rumunsko, Ukrajinu, Polsko, Litvu, Lotyšsko a Estonsko, jsme většinu zemí neznaly. Tohle dobrodružství by bylo jakýmsi zadostiučiněním, kdyby se dítě nepodařilo.

Plus se na tyčince nikdy neobjevilo. Nikdy se mi nepoštěstilo to zažít. Když do mě poprvé vpravili dvě oplodněná vajíčka, připadala jsem si, jako kdybych měla v břiše zlatá vejce. Kolébala jsem je, snila jsem o nich, pečovala o ně. Ale těhotenský test nikdy nebyl pozitivní a krátce nato se dostavila menstruace. Pak už jsem se neodvažovala doufat. Propad byl kolosální.

To, že nemůžu mít děti, jsem vnímala velmi žalostně, ale taky mi to poskytlo neomezenou svobodu. Mohla jsem teď naplno poslouchat svůj vnitřní hlas. Naše plány jsme s Carinou proměnily ve skutečnost a během tří měsíců roku 2013 jsme se po vlastních nohou ubíraly z Turecka do Stockholmu. Poslední úsek z Finska jsme pádlovaly. Tím byla odstartována řada našich společných výprav.

V práci jsem se snažila udržet si dobrou náladu, jak to šlo. Pracovala jsem jako inženýrka v Ericssonu, seděla v hlavním sídle v Kistě a vedla projekt, kde jsme implementovali produkty třetích stran do ericssonovských softwarů. Ale pravda byla taková, že mi běhání zabíralo stále víc času a strašně moc se mi to líbilo.

Po turecké výpravě jsem okamžitě začala přemýšlet o dalším dobrodružství: co by to mělo být? Chtělo se mi běžet znovu v oblasti kolem Turecka, je to tam krásné a tamní lidé jsou velmi přátelští. Ale tentokrát jsem chtěla, aby moje cesta měla i nějaký hlubší smysl.

Všímám si, jak na světě v posledních letech mezi lidmi eskaluje strach. Zdá se, jako by každým rokem narůstala polarita mezi Západem a islámským světem. Mnozí z nás si svůj světonázor staví na základě domněnek podložených strachem z jiného náboženství. Nebo jiných národů. Mě nevyjímaje.

A tak jsem se rozhodla, že poběžím napříč Íránem, zemí, kde vládnou zákony šaría, zemí, k níž nemám vůbec žádné vazby a kterou trochu mlhavě házím do jednoho pytle k „nebezpečným zemím Středního východu“. Doufala jsem, že budu moct světu, a také sobě, ukázat, že tolik strachu není potřeba. Nejlépe se mi to podaří, když se vystavím tomu, čeho se bojím, a Írán patří k tomu nejděsivějšímu, co mě napadá. Začnu tedy projekt, který nejspíš vzbudí určitou pozornost. A přesně to jsem si přála.

Čeho jsem se bála? Mužů s hrozícími pěstmi, kteří po mně budou házet kameny a budou mě pronásledovat, aby mi zabránili v bezbožném činu, že jakožto žena si jen tak svobodně běžím jejich zemí. Bála jsem se, že se můžu stát obětí hromadného znásilnění nebo lynčování a že pak moje spálené, rozčtvrcené tělo nahážou do řeky. Mé hrůzostrašné představy neznaly mezí.

Ale po absolvování běhu z Turecka už vím, že náš strach se do velké míry rodí z předsudků a že jen hodně málo z nich, pokud vůbec který, se shoduje se skutečností. Řekla jsem si, že mám-li takovýhle strach z cizí země já, je velká pravděpodobnost, že podobně to cítí i mnozí jiní. Co když se mi pěší cestou Íránem podaří nahodit předsudky a umenšit všeobecný strach a xenofobii? V tom případě v téhle výpravě nepůjde jen o mě a o to, jak dva měsíce kladu jednu nohu před druhou, ale možná hluboce ovlivním i druhé.

Vyrostla jsem ve věřící rodině. V naší malé obci v severním Švédsku byla nedělní škola přirozeným a důležitým místem, kde se scházely všechny děti, a moji rodiče navštěvovali jak modlitebnu, tak kostel. Moje křesťanská dětská víra se v průběhu let znatelně proměnila a nabyla pro mě přijatelné podoby. Nyní spočívá v tom, že člověk má dělat to, po čem touží jeho srdce. Bůh do mě vložil touhu a následovat ji znamená jít po boží cestě. Tím, že je ve mně kousek Boha, jsem i já Bůh a Bůh je já. A tak to je se všemi lidmi. Jestliže budu naslouchat svému srdci a putovat cestou, kterou pro mě Bůh zamýšlel, budu se cítit dobře a budu šířit dobro mezi druhé.

Strašně jsem se trápila, že nemohu mít děti, ale vzala jsem to i jako znamení. Jestli Bůh chtěl, abych se místo dětí věnovala běhu, tak to tak mělo být. Tečka.

A ve jménu důvěry, zvědavosti a otevřenosti jsem se rozhodla, že poběžím napříč Íránem. A poběžím sama.

Chci umřít, aniž to vyzkouším?

Na konci roku 2014 jsem udělala světový rekord ve čtyřiadvacetihodinovém běhu na trenážeru. Rekord ve dvanácti hodinách jsem udělala v únoru 2013 a v období od března do července téhož roku jsem spolu s Carinou běžela z Tu-recka domů do Švédska.

Když jsem běžela dvanáct hodin, výzva do velké míry spočívala v odvaze mít u toho publikum, ať už by výsledkem byl úspěch, nebo prohra. Publikum mě ne-skutečně inspirovalo a pochopila jsem, že i já na oplátku inspiroju je. Byla jsem v centru všeho toho pozitivního. Teď jsem to chtěla zažít znovu – a čtyřiadvacet hodin jsem ještě nikdy předtím neběžela.

Rekord ve čtyřiadvacítce, stejně jako ve dvanáctce, jsem udělala v tělocvičně Actic v Kistě a byla z toho velkolepá všelidová oslava. Přicházeli ke mně lidé, které jsem neznala, a zdravili mě, dávali mi květiny a dárky. V obecnstvu byl i muž jménem Amír Nazarí. V nadcházejících měsících se ze mě a Amíra stali blízcí přátelé a nejsem si jistá, zda by se bez něj íránský běh vůbec uskutečnil.

Jedno z našich prvních setkání jsme naplánovali u kafe. Amír se sám chtěl pokusit o rekord ve spinningu a zajímalo ho, jaká jsou kolem toho pravidla.

Amír byl padesátník s čilýma očima a vlasy tu a tam prokvetlými šedinami. Když mluvil, v jeho jinak dokonalé švédštině byl mírně znát cizí akcent. Ale měl taky hůl. Copak se ten, kdo chodí o holi, může pokoušet o světový rekord ve spinningu? Překvapilo mě to, ale zeptat jsem se neodvážila.

Řekl mi, že jízda na kole patří k jeho největším koníčkům a že se účastní různých závodů po celém Švédsku. Uvažoval o tom, zda by se nemohl poku-sit o podobný světový rekord jako já, jen v jízdě na kole pod střechou. Pak mi prozradil, že je z Íránu a že jeho láska ke kolu se zrodila před pětadvaceti lety tam.

Írán! Ach, no ne! Hned jsem se mu svěřila, že mám plán běžet v jeho bývalé domovině. Řekla jsem se mu, že doufám, že během napříč Íránem ukážu světu, jak je velká část strachu, který mezi lidmi existuje, úplně zbytečná. Amír na chvíli strnul a zadíval se na mě svýma hnědýma očima:

„Jestli poběžíš mou starou vlastí, slibuju, že ti pomůžu,“ prohlásil a zdálo se, že to myslí naprosto vážně. A pak mi vyprávěl celý svůj příběh, jak v osmdesátých letech přišel do Švédska. Jak mu za íránsko-irácké války roztráštěný granát rozdrtil nohu, když nosil raněné do nemocnice, a že to svým způsobem bylo jeho štěstí v neštěstí. Jelikož nemohl vykonávat vojenskou službu, dostal speciální legitimaci, která mu umožňovala z Íránu vycestovat, pokud by chtěl.

Když mu bylo dvacet dva, uviděl někde nabídku zájezdu do Rumunska. Přestupy se měly uskutečnit na letišti v Římě a ve Stockholmu. Amír se toho chytil. Neměl vůbec v úmyslu dostat se do Rumunska. Na Arlandě vystoupil z letadla a požádal o azyl. Maminka mu zemřela čtyři roky předtím, ale tatínkovi, svým sourozencům a přátelům dal sbohem. Myslel si, že už se nikdy nebude smět vrátit.

Po určité době mu bylo povoleno zůstat ve Švédsku a stal se z něj inženýr, otec a cyklista. Staré válečné zranění mu bránilo v běhu, ale jezdit na kole dokázal bez problémů.

S Amírem jsem se spřátelila. Seznámila jsem se s jeho rodinou a pozval mě na oslavu svých padesátých narozenin.

Několik dní po oslavě jsme už seděli nad mapou a plánovali moji cestu. Pokud chci běžet napříč Íránem, kudy je nejvhodnější se ubírat?

„Ráda běhám tam, kde je krásná příroda,“ zmíním nad mapou.

„V tom případě navrhuju, abys to vzala tudy. To je zelený pruh Íránu. Je tam nejmíň horko, ale zase vlhko,“ říká Amír a ukazuje na zelenou oblast jižně od Kaspického moře.

Zašimrá mě v břiše. Zelený pruh Íránu, to chci vidět! Ale chtěla jsem běžet dostatečně dlouhý úsek, abych mohla skutečně říct, že jsem zemi přeběhla z jednoho konce na druhý. Írán je asi třikrát větší než Švédsko. Běžet například jen zhruba šest set kilometrů z turecké hranice směrem k Ázerbájdžánu by mi připadalo jako podvod.

Amír vypadá zamyšleně.

„Bude dobré, když se vyhneš Kurdistánu, který leží u hranic s Irákem. Tam občas bývají nepokoje. Jihovýchodní Írán, Balúčistán, je taky neklidný a hrani-